

DOKUMENTTI

WECKSTRÖM 79

Olen tiedekunnan määräyksestä tarkastanut yht. kand. Kim Weckströmin lisensiaattityöksi tarkoitetun tutkielman "Päälaelleen käännetty tietoisuus: ideologiakäsitteen historian pääpiirteet" ja esitän siitä lausuntonani kunnioittaen seuraavaa.

Heti aluksi on syytä todeta, että Weckströmin työ on aiheeltaan varsin harvinaislaatuinen tiedotusopilliseksi tutkimukseksi. Siinä on kyse tietyn tiedotusopillisessa keskustelussa keskeiseksi kohonneen käsitteen - ideologiakäsitteen - historian kirjoituksesta. Tämänlaiset käsitteitä koskevat tarkastelut - ja nimenomaan tarkastelut, jotka eivät pysähdy vain esittämään niiden erilaisia merkitysisältöjä vaan refleктоivat myös niiden historiallista kehitystä - eivät ole kuuluneet tiedotusopillisen keskustelun arkipäivään. Päinvastoin tälle keskustelulle on ollut tyypillistä se - kuten Weckström aivan oikein huomauttaa (s. 9) - että sellaiset käsitteet kuten juuri "ideologia" on tuotu siihen niitä sen kummemmin refleктоimatta ja huomaamatta tällöin sitä, miten tyystin ajattelu on jäänyt vallitsevan käsitteellisen käytännön vangiksi. Tosin kiinnostus tämälntapaisiin kysymyksiin näyttää viime aikoina heränneen. Osoituksena tästä tulevat mieleen ainakin Hemánuksen ja Tervosen objektiivisuuden käsitettä sekä Nordenstrengin ja Kauko Pietilán sananvapauden käsitettä koskeneet pohdiskelut.

Ideologiakäsitteen historian yleispuitteet jäsennetään tässä tutkimuksessa siten, että liikkeelle lähdetään Francis Baconista (1561-1626), jonka idoliopin katsotaan sisältävän ideologiakäsitteen jo vähintäänkin itumuodossaan. Tämän jälkeen tarkastelu kuljetetaan Hobbesin ja Locken kautta Ranskan valistusajan materialisteihin. Hieman yllättävää tässä on Hobbesin ja Locken ajattelun saama suhteellisen suuri huomio. Yl-

lättävää on myös ranskalaisen historiografian tarkastelu ennen kuin Hegelin, nuorhegeliläisyyden ja Feuerbachin kautta siirrytään Marxin ja Engelsin ajatteluun, mikä muodostaakin työn keskeisen osan. Lopuksi tarkastellaan vielä lyhyehkösti klassisen sosiologian ja uuspositivismin ideologiakäsitteen kannalta relevanttia ajattelua. - Kuten tästä katsauksesta työn sisältöön ilmenee, se on perusotteeltaan deskriptiivinen. Ts. Weckström pyrkii ensi sijassa kuvaamaan, miten ideologiakäsité syntyi ja millaisia sisältöllisiä muutoksia se on kokenut, eikä niinkään vastaamaan kysymykseen, miksi tietty ilmiö tiettyssä historian vaiheessa tematisoitiin ajattelun kohteeksi sellaisesta näkökulmasta, että on voitu ruveta puhumaan ideologiaa koskevasta ajattelusta, tai miksi ideologiakäsitteen sisältö on muuttunut sillä tavoin kuin on. Tosin parisessa kohdassa tarkastelua kyllä kehitellään tähän selittävämpään suuntaan. Esim. Baconin idoliopin yhteiskunnalliseksi perustaksi nähdään kapitalismin vähittäinen laajentuminen - ts. se nähdään taisteluohjelmaksi "niiden henkisten voimavarojen vapauttamiseksi, joita tuleva porvarillinen yhteiskunta tarvitsi toteutuakseen (s. 26) - ja taas sen yhteiskunnalliseksi perustaksi, että ideologiakäsité on tiedonsosiologian ja uuspositivismin kautta vulgarisoitunut "politologiseksi käsitteeksi", nähdään poliittisen käytännön vakiintuminen porvarillisen parlamentaarisen demokratian hahmossa (s. 194). Kehittäilyä tähän suuntaan olisi voinut toivoa enemmän.

Tietyn käsitteen historian kirjoitus saattaa vaikuttaa varsin yksinkertaiselta työltä, sellaiselta, jossa tehtävänä on vain jäljittää ne henkilöt, jotka tuota käsitettä ovat käyttäneet, ja esittää kronologisessa järjestyksessä, miten he ovat sitä käyttäneet tai minkä merkitysisällön sille antaneet. Tosiasiassa - ja tämä käy Weckströmin työstä hyvin ilmi - asia ei ole lainkaan näin yksinkertainen. Käsitteen histo-

riaa tutkivan tulee kehittää itsessään hyvin vaikeasti ilmaistavissa olevaa historiallista herkkyyttä, sensitiivisyyttä ja mielikuvitusta, jotta hän voisi ennakoida, mitä kaikkea tuolla käsitteellä on voitu tarkoittaa. Esimerkiksi henkilön, joka lähtisi siitä ideologiakäsitteen nykyisin saamasta sisällöstä, että ideologiassa on kyse tietystä omasta ajatusmuodostaan tai tietoisuuden lajistaan - esim. poliittisesta aatejärjestelmästä tms. - olisi mahdotonta jäljittää tämän käsitteen esimuotoja, koska nämä esimuodot eivät viitanneet mihinkään tällaiseen. Itse asiassa niin ideologiakäsitteen esimuodot kuin itse tuo käsite vielä myöhemminkin liittyivät tiettyyn erityiseen ongelmaan, nimittäin siihen, "miten oikea tieto luonnosta ja yhteiskunnasta on saavutettavissa" ja mistä johtuu, että ihmiset usein ovat "kykenemättömiä adekvaattisti hahmottamaan ja ymmärtämään todellisuutta" (s. 15). Käsitteäkseni tämä Weckströmin lähtökohta - jonka asettamisessa hän on tietysti voinut nojautua erinäisiin aiempiin tutkimuksiin tästä aiheesta - on aivan oikea ja se muodostaa vankan perustan hyvin hallitulle ja johdonmukaisesti etenevälle esitykselle.

Työn ongelmallisimmat kohdat liittyvät Marxin ja Engelsin ideologiaa koskevien käsitysten tarkasteluun. Keskeisin ongelma aiheutuu siitä, että Weckström ei tässä työssään ole vielä riittävän selvästi nähnyt sitä, että Marxin ja Engelsin ideologiatермин käyttö on yksi asia ja heidän ideologiakäsitteen kannalta relevantin ajattelunsa rekonstruointi toinen asia. Tässä vaaditaan jälleen kykyä nähdä asioiden yli sellaisina kuin ne tavallisesti ymmärretään. Nimitäin jos Marxin ja Engelsin ideologiakäsitteen kannalta relevanttia ajattelua tarkastellaan vain niihin yhteyksiin kiinnittyen, joissa he käyttävät ideologiatермиä, tuosta ajattelusta syntyy hyvin yksipuolinen ja vinoutunut kuva. Tätä vaaraa Weckström ei työssään ole täysin pystynyt välttämään, sillä siinä Marxin ja Engelsin varhaiskauden 'ideologiatерminen' ajattelu painottuu liiaksi verrattuna Marxin kypsän kauden ideologiateoreettisesti huomattavasti tärkeämpään ajatteluun - tärkeämpään siitä huolimatta, että siinä itse ideologiatерми

ei juurikaan esiinny (siinähan ideologiateoreettisesti keskeisiin kysymyksiin viitataan illusorisen tajunnan, fetishismin ym. termein).

Tosin työssä kyllä käsitellään tätä Marxin kypsän kauden ideologiateoreettista ajattelua, mutta sen rekonstruointi jää melkoisen puutteelliseksi. Ensinnäkin se rakentuu lähes yksinomaan niiden teemojen varaan, jotka ovat esillä Pääoman 1. osassa, ja näistäkin ensi sijaisesti niiden teemojen varaan, jotka ovat esillä sen ensimmäisessä osastossa. Niinpä esim. fetishismi on ymmärretty pelkästään tavarafetishismiksi jne. Toiseksi tässä rekonstruktiossa se, miten kapitalistiselle yhteiskuntamuodolle ominaiset illusoriset ajatusmuodot syntyvät, ei mielestäni saa aivan tyydyttävää esitystä (kyse on siis niistä ajatusmuodoista, joita työssä käsitellään) Eräissä kohdissa - esim. s. 128: "Marxin kunin-gasajatus on siis, että tuotantotavan pintailmiöt generoivat luonteensa mukaisia tajunnallisia ilmentymiä" - asia on ilmaistu tavalla, joka vivahtaa sen mekanistiseen kuva- tai heijastusteoreettiseen käsittämistapaan. Tosin on korostettava yhtäältä sitä, että tämä asia on erittäin ongelmallinen, ja toisaalta sitä, ettei Weckströmin voi millään muotoa sanoa edustavan mekanistisen kuva- tai heijastusteorian mukaista käsityskantaa yleisesti - vaikean asian esittämistä ei vain aina ole niin onnistunutta kuin voisi toivoa.

Eräitä vähäisempiä huomautuksia voi kohdistaa siihen, millä tavoin esikapitalistiset yhteiskuntamuodot työssä käsitetään. Esim. poh-tiessaan sitä, olisiko "yhteiskunnallinen todellisuus" feodalismissa silloisten yhteiskuntasuh-teiden läpinäkyvyyden takia ollut spontaanisti tiedostettavissa Weckström korostaa s. 152 kir-kon ja uskonnon merkitystä tämän tiedostamisen ehkäisijänä tavalla, joka vivahtaa melkoisesti pappispimitysteorian rehabilitointiin. Tosiasia tietysti on, ettei tätä kysymystä voida feoda-lismin osalta asettaa lainkaan samassa mielessä kuin kapitalismin osalta - nimittäin feodalismien feodaaliherran ja maaorjan suhde ei ole yhteis-kuntasuhde lainkaan samassa mielessä kuin kapita-lismissa kapitalistin ja työläisen suhde. - Tarkastellessaan s. 39 esigalileista luonnontie-

detta Weckström antaa siitä kuvan, joka - vaikkakin on yleinen - ei tee oikeutta sen enempää sille kuin luonnontieteen kehityksellekään. Weckström antaa nimittäin implisiitisti ymmärtää, että tuo kehitys olisi kumulatiivista ja että observaatioinstrumenttien ja -tekniikoiden kehitys olisi sen varsinainen liikevoima. Itse pidän näitä käsityksiä virheellisiksi osoitettuna (ks. esim. Kuhnin teoksessaan "The structure of scientific revolutions" suorittamaa kumulatiivisen tieteen kehitystä koskevan konseptin kumoamista).

Ongelmia työssä aiheutuu myös sen aiheen tavattomasta laajuudesta, josta syystä monet asiat on jouduttu kuittaamaan niin ylimalkaisesti, että asiasta syntyy helposti virheellinen kuva. Otettakoon tästä yksi esimerkki. Minusta Marxin tieteellisen työn kehitystä ei voi luonnehtia niin kuin s. 126 on tehty - ts. sanomalla abstraktisti, että "(o)n edettävä näistä yleisemmistä määreistä (kuten arvo, tavara ja vaihto) ja niiden 'välittömästä yksipuolisesta ykseydestä' kohti niitä sisäisiä ristiriitoja, vastakohtia, joita objekti kätkee sisälleen". Asian esittäminen tällä tavoin antaa siitä melko mystisviivahtaisen kuvan. Pikemminkin pitäisi sanoa, että kehitellessään kapitalistisen tuotantotavan analyysiä porvarillisen poliittisen taloustieteen luomalta teoreettiselta pohjalta Marx vähin erin joutui havaitsemaan siihen sisältyvät ristiriitaisuudet - ristiriitaisuudet, joista eräät olivat jo itsensä klassisen poliittisen taloustieteen edustajien tiedostamia. Marx siis tuskin sovelsi työssään mitään maksimijakaumaa "on edettävä ..." eikä myöskään soveltanut dialektista metodologiaa niin kuin joku soveltaa faktori-analyysiä.

Näiden problemaattisten kohtien vastapainoksi työssä on paljon kiistämättömiä ansioita. Keskeisin ansio on se - josta jo edellä mainitsin - että Weckström ei ole ymmärtänyt ideologiaa sillä yksipuolisen 'esinemäisellä tavalla', mikä nykyisin näyttää olevan varsin tavahomaista niin lännessä kuin idässäkin, vaan on lähestynyt tätä käsitettä juuri tietyn ongelman esiinnostavana käsitteenä. Tämä on antanut työlle mielestäni näkökulman, josta käsitteen historia on todella avautunut. - Yksityiskohtaisemmista ansioista on

ehkä ensinnä korostettava sitä, että vaikka Marxin kypsän kauden ideologiateoreettisen ajattelun rekonstruktio jääkin työssä vielä puolittihen, sen vastapainoksi Marxin ja Engelsin varhaiskauden ideologia-ajattelu saa hyvin seikka-peräistä ja monipuolista valaisua. Samoin vaikka se, miten kapitalistiselle yhteiskuntamuodolle ominaiset illusoriset ajatusmuodot syntyvät, ei kaikissa tapauksissa saa teoreettisesti osuvaa ilmausta, orientoidutaan tämän vastapainoksi toisissa kohdissa - kuten esim. s. 147-151 - oikeasuuntaisesti kohden niiden historiallisista konstituoitumista.

Eräänä yksityiskohtana, joka mielestäni osoittaa, mihin Weckström parhaimmillaan pystyy, kohottaisin esiin sen kohdan s. 144-146, missä hän ideologiatермин nykyisin käyvän politologisen merkityksen problematisoimalla problematisoi samalla hyvin yleisen ja lähes itsestäänselvydeksi muodostuneen tulkinnan Marxin Kansantaloustieteen arvostelua - teoksen esipuheen tunnetusta historiallisesta materialismia koskevasta jaksosta. Siinähan Marx sanoo, että ideologia on se muoto, jossa ihmiset tulevat tietoisiksi yhteiskunnallisista perusristiriidoista, jotka he taistellen vievät ratkaisua kohti. Politologisesti tulkittuna tämä tarkoittaisi, että nuo muodot ovat poliittisia aatteita tms. Jos kuitenkin ajatellaan, että Marx tarkoittaa ideologiaalla tässä yhteydessä väärää tietoisuutta, voitaisiin tässä kyseessä oleva kohta tulkita siten, että Marx käyttämällä tässä yhteydessä ideologia-sanaa viittaa siihen että tähänastisessa (tarkoitetaan ilmeisesti siihenastisessa - VP) historiassa sekä feodaalisessa että porvarillisessa yhteiskunnan perusristiriita on tiedostettu väärin, jos on tiedostettu lainkaan, eli 'ideologisesti'(s. 145)⁴. Jos näin on, tuota em.jaksoa esipuheessa ei voida pitää minään yleensä historian sovellettavissa olevana kaavana tai reseptinä - jollaiseksi sen yleisesti käypä tulkinta mielellään näkee - vaan siinä olisi kyse siihenastisista historiaa koskevasta yleistyksestä.

Kaiken edellä esittämäni perusteella katson Kim Weckströmin tutkielman ansiokkaaksi ja tieteellisesti painavaksi suoritukseksi ja suositt-

telen mitä suurimmalla mielihyvällä sen hyväksymistä lisensiaatin tutkintoon oikeuttavaksi opinnäytteeksi.

Tampereella 20. marraskuuta 1979

Veikko Pietilä

vs. prof.

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan määräämänä tarkastajana pyydän lausua YTK Kim Weckströmin yhteiskuntatieteiden lisensiaatin tutkintoon tarkoitettusta tutkielmasta "Päälaelleen käännetty tietoisuus" kunnioittavasti seuraavaa:

Weckströmin lisensiaattityön aiheena on ideologiakäsitteen historia. Tekijän perusajatus on, että on seurattava subjektin (tässä porvariston) ajattelun kehitystä sen syntyhetkistä kaikkiin sen merkittävimpiin historiallisiin vaiheisiin saakka. Samalla tekijä katsoo, että probleemi vaatii hahmottelemaan myös vastaavan ajanjakson tietoteoreettisen ajattelun keskeiset piirteet. Tämän teoreettisen ohjelmansa mukaisesti työ etenee Baconin idoliteoriasta nousevan porvariston filosofiseen yhteiskuntateoriaan, ranskalaiseen historiografiaan nuorhegeliläisyyteen ja Marxin ja Engelsin ajatteluun. Tämän jälkeen tarkastellaan vielä ns. klassisen sosiologian keskeisiä edustajia Durkheimia, Weberiä ja Simmeliä ottaen tarkastelun lähtökohdaksi Comte "aiempänä sosiologian juurena". Jälkimmäistä tarkastelua seuraa vielä lyhyt jakso "jälkiklassisesta" tiedon sosiologiasta ja ideologiateorian kuoleutumisesta uuspositivismissa (vanhamuotoisena ongelmana).

Weckström on työssään tehnyt monia onnistuneita tietoisia rajoituksia. Yleispiirtein valitut teoreettiset muodostumat ja niiden edustajat ovat ideologiakäsitteen historian kannalta relevantteja. Kysyä kyllä voi, miksi ei esimerkiksi Rousseautta, oikeuspositivismia, vuosisadan alun pragmatismisia virtauksia tai jälki-frankfurtilaisia (esim. Habermasia) käsitellä. Teoriakriittisessä tarkastelussaan tekijä pyrkii osoittamaan lähinnä tiettyjen luokkien ja niiden intressien kapitalismin kehitykseen liittyvien muutosten ja teoreettisen ajattelun kes-

kinäisyhteyden. Tämäkin ratkaisu on korostettu ideologiakäsitteen historian osoittamista. Loogis-teoreettinen tätä pidemmälle pyrkivä taivoitehan olisi ehkä ollut tiettyjen yhteiskuntasuhteiden rakenteellisten muotojen ja ajatusmuotojen periaatteellisen vastaavuuden esittäminen. Jälkimmäisestä seikasta on työssä yksi poikkeus. Työhön nimittäin sisältyy lyhykäinen, mutta merkittävä jakso ideologian ja kapitalistisen tuotantotavan logiikan yhteydestä - jakso jonka voi katsoa olevan pyrkimys positiivis-konstruktiiviseen esitykseen kapitalismissa vallitsevista tietoisuuden muodoista Marxin ekonomiakritiikin pohjalta. Kokonaisuudessaan työ osoittaa hyvää teoreettisen aineksen tunteudesta ja kykyä problematisoida se asetetun ongelman kannalta. Seuraavassa kiinnitän huomiota joihinkin keskeisiin työn ongelmallisiin kohtiin.

Käsitellessään tietoisuusmuotojen määräytymistä kapitalismissa tekijä ei mielestäni mene fetissimuotojen käsittelyssä tarpeeksi pitkälle kahdessa eri suunnassa. Toisaalta ei selkeästi esitetä ekvivalenttimuodon erityistä merkitystä yhteiskuntasuhteiden fetissiluonteeseen (itsenäistymisen) kannalta ja toisaalta esittämättä jää myös fetissimuotojen järjestelmä kapitalismissa.

Pääoman ensimmäisen kirjan ensimmäisen (ns. Hampurin painoksen) arvomuotoa käsittelevässä liitteessä esitetään selkeästi ekvivalenttimuodon (välittömän vaihdettavuuden muodon) ensisijainen merkitys yhteiskuntasuhteiden fetissoitumisen kannalta verrattuna suhteelliseen arvomuotoon. Ero on keskeisesti siinä, että suhteellinen arvomuoto on välitetty suhteensa kautta toiseen tavaraan kun taas ekvivalenttimuoto joutuu esiintymään välittömästi pätevänä yhteiskunnallisena muotona (kyseinen laitos s. 775). Täten kyseisessä arvomuotoa käsittelevässä liitteessä vastikemuodon kolmen erikoisuuden (käyttöarvo arvon ilmenemismuotona, konkreettinen työ abstraktin työn ilmenemismuotona ja yksityinen työ yhteiskunnallisen työn ilmene- mismuotona) lisäksi esitetään vielä neljäs eli se kuinka tavaramuodon fetisismi on silmiinpistävämpi ekvivalenttimuodossa kuin suhteellisessa arvomuodossa.

Fetissimuotojen kokonaisjärjestelmän esittämisen tärkeys on siinä, että kapitalistisen yhteiskuntamuodon logiikka ei ole vain arvologiikka, vaan myös pääoman logiikka. Tässä keskeisellä sijalla ovat pääomafetissin eri puolet. Tärkeää on tuotantovoimien esiintyminen pääoman tuotantovoimana (ne näyttävät luonnostaan jo pääomalta). Pääomafetissin ydin on lisäarvofetissimuodoissa ja kyseiset muodot suhtautuvat vielä toisiinsa vieraina muotoina. Täten taloudellisten fetissien kokonaisjärjestelmä sen lisäksi, että se peittää yhteiskunnallisten suhteiden sisäisen olemuksen, myös esittää yksittäisten fetissimuotojen suhteet vääristyneinä (vrt. koron ja maankoron muotoa välittömän tuotantoprosessin tietoisuusmuotoihin tai vielä voitonkin muotoon, missä "on vielä muistutus omasta alkuperästään (MEW 25, s. 837). Kyseiseen fetissimuotojen kokonaisjärjestelmän esitykseen kytkeytyy myös pääoman pinnan probleemi. Toisin kuin työssä esitetään pääoman pinnasta kokonaisuutenaan voidaan puhua integroituneena pintana, jossa yhdistyvät yksinkertaisen kierroksen ja kolminaiskaavan tasojen määreet.

Työssään tekijä erottelee Lundqvistiin tukeutuen esineellistymisen ja tavarafetissin toisistaan todeten, että "fetissikäsité viittaa siis niihin tajunnallisiin implikaatioihin, jotka seuraavat yhteiskunnallisten suhteiden (objektiivisesti tapahtuvaa) esineellistymistä" (s. 135). Tähän ongelmaan, jota kyseinen käsite-erottelu heijastaa, itselläni on tekijästä poikkeava kanta. Tosin kapitalismissa vallitsevia yhteiskunnallisia tietoisuusmuotoja ja niiden määrittämistä koskevassa keskustelussa kysymys on vielä osin avoin. Mielestäni on tärkeää puhua itse yhteiskunnallisten suhteiden objektiivisesta nurinkääntämisestä niiden fetissiluonteena ("Schein" on jo tavaroissa). Fetissoitumisen käsite on tähän liittyvä toissijainen ja alistettu komponentti, joka ilmentää fetissiluonteesta johtuvaa subjektiivista toimintaa ja tietoisuutta (joka taas kapitalismissa on olennaisesti ei-tietoista tietoisuutta). Täten kyseisillä käsitteillä voidaan erotella yhteiskuntasuhteiden objektiivinen nurinkääntäminen ja sen seuraukset toiminnalle ja tietoisuudelle kapitalismissa. Siten hyväksyä voi-

daan se ajatus, että fetisismi ei ole vain tietoisuutta muodostava, vaan toissijaisesti tietoisuusominaisuus.

Ns. klassisen sosiologisen yhteiskuntateorian käsittelyssä on myös joitakin ongelmallisia kohtia. Kysyä voidaan, kuinka samanlainen on Durkheimin "ajatusmuotojen" geneettinen tarkastelu verrattuna niiden kehittymistä koskevaan rakenteellis-kehitykselliseen analyysiin (s. 170). Weberin kohdalla ongelmallista on käsittelyn suppeus, joka ei mahdollista Weberin teoreettisena ytimenä olevan tavoiterationaalisen toimintatyyppin kulttuurikehitykseen liittyvien perustelujen käsittelyä, idealityypin käsitteen pohtimista Weberin metodologiassa ja mainitun tavoiterationaalisen toimintatyyppin ylimääräivän luonteen (suhteessa muihin rakenteellisen analyysin ongelmiin) esittämistä.

Weckströmin työllä on monia ansioita, joista vähäisin ei ole se, että ns. Marxin ja Engelsin varhaistuotannon ennen ekonomiakritiikkiä sijoittuvien töiden) pohjalta konstruoitavissa olevan ideologiakäsitteen/ideologiakäsitteiden ongelmallisuus tulee työssä yksityiskohdin osoitetuksi. Toinen työn perusansio on siinä, että työ on luonteensa mukaisesti pelkkää analyttistä ideologiakäsitteen sovinnaista käyttöä problematisoiva ja vastustava. Tällainen sovinainen ideologiakäsitteen käyttöhän on ollut esim. sosiologian ja tiedotusopin piirissä, varsinkin empiirisiä tutkimuksia tehtäessä, aiemmin melko tavanomaista. On hyvä tietää tieteellisessä työssä mistä tarkasti ottaen puhuu.

Lähdeaineistoltaan Weckströmin työ on suhteellisen moitteeton, tosin eräät tuoreehkot teokset kuten esim. Erckenbrechtin "Das Geheimnis des Fetisismus" tai Tuschlingin Habermas-teoksen klassista oikeus- ja sosiaalifilosofista yhteiskuntateoriaa käsittelevä tutkimuksen jälkiosa olisivat saattaneet olla työn kannalta hyödyllisiä. Samoin työ ei vielä pysty hyödyntämään viime vuosien vilkasta ekonomikritiikkipohjaista työläistietoisuuskeskustelua eikä ole myöskään poliittisen taloustieteen kritiikin kohdekäsittävyden tarkastelujen suhteen kuin alkuvaiheissa.

Edellä on Weckströmin työstä käsitelty ensisijaisesti vain sen eräistä ongelmallisia koh-

tia. Kokonaisuuden kannalta näiden kritiikkien paino ei ole kovin suuri ja heijastaa sinänsä sitä "yllättävää" tosiasiaa, että tiettyjen tutkimusalojen kohdalta myös yhteiskuntatieteellisen tarkastelun ja keskustelun eteneminen saattaa olla varsin nopeaa. Työn kokonaisarviossa sen korkea tiedollinen taso ja loogis-teoreettisesti hallittu esitystapa nousevat päällimmäiseksi asiaksi. Täten ehdotan mielihyvällä,

että Kim Weckströmin tutkielma "Päälaelleen käännetty tietoisuus" hyväksyttäisiin yhteiskuntatieteiden lisensiaatin tutkintoon oikeutavana opinnäytteenä.

Vuorentaustassa 26. päivänä marraskuuta 1979

Raimo Blom
vt. professori

ILMOITUSASIAT

ILMOITUS

NORDICOMia hoitaa 1.1.80 lähtien vt. amanuenssina Maija J u s s i l a i n e n.

KIITOS

Kuvioista poistuva Paula Jyrkiäinen kiittää kaikkia mahdollisia osapuolia miellyttävästä yhteistyöstä.

TOY RY:N VUOSIKOKOUS 1979

Tiedotusopiilinen yhdistys TOY ry. piti vuosikokouksensa Tampereella marraskuun 28. päivänä; esillä olivat henkilövalinnat sekä toiminta- ja taloussuunnitelman vahvistaminen vuodeksi 1980.

Yhdistyksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin prof. Kaarle Nordenstreng ja muiksi hallituksen jäseniksi Mikko Bruun, Tarmo Malmberg, Leena Pauku, Jyrki Pietilä, Kauko Pietilä, Martti Soramäki, Risto Sinkko, Timo Uusitupa, Harri Westermarck ja Leif Aberg.

Yhdistyksen toiminta keskittyy vuonna 1980 paljolti Tiedotustutkimus-lehden julkaisemiseen ja edelleen kehittämiseen. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuoden 1980 aikana.

Toinen keskeinen toiminta-alue on seminaari- ja luentotoiminta. Kevään aikana järjestetään yhteistyössä Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen kanssa luentosarja aiheesta "Kansallinen kulttuuri". Tällä saralla syksyn tapahtumana on vastaavan sarjan järjestäminen 1980-luvun joukko- viestinnän ongelmista.

Vuosikokous vahvisti vuodeksi 1980 seuraavat jäsenmaksut:

vuosijäsenet	45,-
opiskelijat	15,-
yhteisöjäsenet	300,-
ainaisjäsenet	300,-.

Tiedotustutkimus-lehden vuosikerta sisältyy jäsenmaksuun. Yhdistyksen ulkopuolisille vuosikokous vahvisti lehden tilaushinnaksi 40 mk.